

ПРЕИНАЧЕЊЕ ТУЖБЕ У АЛИМЕНТАЦИОНИМ ПАРНИЦАМА

I

1. Поступак у алиментационим парницама у СР Србији уређен је Законом о браку и породичним односима (ЗБПО) из 1980. г. (чл. 380 — 387).¹ Нормама породичног кодекса уређени су и законска обавеза издржавања између брачних и ванбрачних другова, родитеља и деце и између осталих сродника и сам парнични поступак у алиментационим парницама² у којима се право на издржавање остварује и штити.

Своје уставно овлашћење да пропише правила процедуре у стварима из своје компетенције, републички законодавац је искористио тако што је регулисао поступак у парницама за издржавање као посебан парнични поступак. Осим у СР Србији, поступак у парницама за издржавање регулисан је као посебни парнични поступак и у СР Хрватској, СР Босни и Херцеговини и у САП Косово. У осталим републикама и у САП Војводини, у алиментационим парницама примењују се и даље правила општег парничног поступка из ЗПП.

Друштвени значај алиментационих спорова и алиментационих парница утицали су на законодавца да пропише посебна правила за поступање у алиментационим парницама. Пре свега, уређивање овог посебног парничног поступка републичким прописима дошло је као нужна последица промена у погледу саме институције издржавања извршених породичним кодексом, у овом делу Републике, у складу са идејама о подруштвљавању ове законске обавезе и о општем надзору над вршењем родитељског права. Законодавац је, осим тога, оценио да правила општег парничног поступка, која је прописао савезни законодавац, и поред своје општости и еластичности, не задовољавају основне потребе за пружањем правне заштите у алиментационим парницама и да се не могу, у довољној мери, прилагодити садржини алиментационих парница. Уређивањем поступка у

¹ Сл. гласник СРС бр. 22/80 од 7. 6. 1980. г. Закон се примењује од 1. 1. 1981. г. Закон се не примењује на целом подручју СРС јер су и САП, које су у саставу СРС, Уставом Југославије овлашћене да саме уређују ову област материјалноправних односа, као и република у чијем су саставу.

² Очигледно је да редактори законског текста нису правили разлику између „спора“ и „парнице“, иако се не ради о синонимима, јер у тексту, уместо „поступак у парницама за издржавање“, погрешно стоји „поступак у споровима за издржавање“. Познато је, међутим, да је спор препроцесна ситуација која представља повод парници а да је парница само један од начина за решавање спора.

алиментационим парницама, у складу са материјалноправним нормама којима је ова институција регулисана, законодавац је настојао да комплексно оствари одређене правно-политичке циљеве на плану издржавања и да, истовремено, ублажи проблем издржавања у друштву јер је он још увек један од централних и најсложенијих породичноправних проблема данашњице.³ Законодавац је настојао, исто тако, да се и кроз процесне норме, као и кроз материјалноправне, отклоне и ублаже и неки од проблема који су се јављали у дотадашњој пракси поводом институције издржавања и остваривања права на издржавање у поступку пред судом. Сва та настојања законодавца да се оптимално заштите не само субјективна права примаоца издржавања, већ и интерес друштвене заједнице, и истовремено обезбеди ефикасно и економично спровођење поступка судске заштите, добили су израз и у одредбама посебног парничног поступка у парницама за издржавање по којима се поступа и кад се остварује право на издржавање и кад се остварује право на промену износа већ одређеног издржавања.⁴

Одредбе којима је уређен поступак у алиментационим парницама у ЗБПО привлачи посебну пажњу, пре свега, због тога што је овај поступак издвојено регулисан као један од судских поступака у стварима из брачних и породичних односа и што су, према ранијим законима, у овим парницама примењивана правила општег парничног поступка из ЗПП. Оне привлаче пажњу и због начина на који је законодавац уредио остварење права на издржавање малолетног детета судским путем, како је на процесном терену остварио уставни принцип о посебној друштвеној заштити деце (чл. 199. УЈ) и како је поједине процесне инструменте прилагодио садржини и основним карактеристикама самог права на издржавање које се у поступку штити и остварује.

2. Поступак у алиментационим парницама у ЗБПО није уређен као потпун поступак. Њиме су регулисани само они процеси институти у овом поступку који представљају специфична законодавна решења, као одступања од редовног парничног поступка, којима се овај поступак прилагођава садржини алиментационе парнице и којима се остварују они правнополитички циљеви којима законодавац тежи Чл. 388. ЗБПО предвиђено је да се у алиментационим парницама примењују одредбе ЗПП ако ЗБПО није друкчије одређено. Оваквим уређивањем поступака, законодавац је у алиментациони поступак инкорпорисао све оне одредбе општег парничног поступка које одговарају садржини алиментационе парнице и тако извршио рецепцију одредаба савезног парничног поступка у погледу оних института који одговарају садржини алиментационе парнице.⁵

3. Поступак у алиментационим парницама карактеришу многобројне и значајне специфичности по којима се он и разликује од

³ Тако и Кораћ, Р. — Сарадња суда и органа старатељства у остваривању законске обавезе издржавања", Зборник „Сарадња суда и органа старатељства у примени нових породичних закона", Београд, 1985, стр. 53.

⁴ Детаљно о томе: Станковић, Г. — Поступак за валоризацију издржавања, Зборник радова Правног факултета у Нишу, XXVI, Ниш, 1986, стр. 62.

⁵ Детаљно о томе видети: Перенчевић, Н. — Надлежност Републике за уређење посебних судских поступака, Наша законитост 9/82, стр. 65.

општег парничног поступка. Пре свега, овај поступак може да се покрене на два начина: тужбом, као и сваки други парнични поступак, и *ex offio*. Алиментациони поступак може да се води као самосталан поступак и као адхезиони поступак уз брачне, патернитетске и матернитетске парнице. У алиментационим парницама важе посебна правила о преиначењу тужбе, супарничарству и заступању. У алиментационим парницама, орган старатељства има специфичне процесне улоге, у којима се налази симултано или које остварује кумулативно, као и посебна процесна овлашћења. У овим парницама важе посебна правила о месној надлежности, о атракцији надлежности и о одређивању вредности предмета спора. Исто тако, постоје и одређена, посебна ограничења у погледу саме процесне делатности странака. Странке не могу да предузимају одређене страначке парничне радње или могу да их предузимају под посебним условима, различитим од услова из ЗПП. Поступак карактерише и то што суд може да одлучи о потраживању иако поједине рате издржавања у тренутку закључења главне расправе још увек нису доспеле, што није везан за висину издржавања одређену у тужбеном захтеву и што не може да донесе пресуду због изостанка или пресуду на основу признања. Инстанциони суд има посебна овлашћења у поступку контроле законитости првостепене пресуде, а ревизија, као ванредни правни лек, изричито је допуштена. Привремене мере ради издржавања парнични суд може да донесе по службеној дужности или на предлог странке.

Нова законодавна решења у односу на ранија и специфичности нових процесних конструкција изазивају, несумњиво, потребу за њиховом посебном теоријском одредбом и анализом. Поједина законодавна решења су таквог карактера да не представљају само одступање или изузетак од правила општег парничног поступка, већ савим нове процесне институције, тако да њиховим истраживањем може да се пружи материјал општој теорији процесног права за нова уопштавања, за критичку анализу стандардних процесноправних институција и за ревизију наших сазнања о појединим процесним установама.

Објављени радови, настали у периоду после доношења ЗБПО, не анализирају детаљно ни сам поступак у парницама за издржавање⁶ ни поједине процесне инструменте из овог поступка, нити се баве реперкусијама које су поједина законодавна решења из овог поступка изазвала на плану грађанског процесног права уопште.⁷

⁶ До истог закључка дошао је, знатно раније, и проф. Рајковић. Видети о томе: Измена досуђене надкаде штете у случају смрти, телесне повреде и оштећења здравља, Правни живот, 6—7/84, стр. 711.

⁷ Изузетак представља уџбеник проф. Триве у коме је дат сумаран приказ поступка у алиментационим парницама у СР Хрватској. Видети: Трива, С. — Градско парнично процесно право, Загреб, 1983, стр. 613. Најновије издање уџбеника проф. Познића, у коме се иначе обрађују неки од поступака у породичноправним стварима као и неки други поступци из надлежности републичког законодавца, поступак у алиментационим парницама није посебно и целовито обрађен. Видети: Познић, Б. — Грађанско процесно право, Београд, 1986.

4. Међу одредбама којима се унапређује алиментациони поступак у ЗБПО, посебну пажњу привлачи одредба из чл. 383. ЗБПО. Одредбом овог члана ЗБПО унесене су у наше процесно право многобројне новине у погледу заступања, кумулације законских заступника, кумулираних процесних функција органа старатељства, супарничарства, преиначења тужбе, привременог обустављања парничне делатности. Истовремено, отворен је и читав низ нових питања, значајних и са теоријског и са практичног аспекта.

И поред несумњиве потребе да се свако ново законодавно решење проучи, критички анализира и преспита, да се проучи његов практични значај и домашај, институт преиначења тужбе из чл. 383. ЗБПО у нашој литератури није досад обрађиван. То је и разлог који је изазвао настајање овог рада.

II

5. Малолетно дете остварује право на издржавање у алиментационој парници уколико дође до спора о његовом издржавању. У име детета парницу редовно покреће родитељ, као законски заступник детета, против другог родитеља или сродника који по закону дугује издржавање. Ако родитељ, код кога се дете налази на чувању и васпитању и који обавља функцију законског заступника детета, из неоправданих разлога не покрене алиментациону парницу, орган старатељства је овлашћен да у име малолетног детета, као његов супсидијарни законски заступник, покрене алиментациону парницу. Издржавање детета може се остварити и мимо воље странке одн. родитеља као законског заступника детета. Суд *ex offio* покреће адхезиони алиментациони поступак и одлучује о издржавању детета уз брачне, патернитетске и матернитетске парнице.

У алиментационој парници суд има задатак да, пошто претходно утврди да постоји право на издржавање, правилно утврди и одмери висину издржавања. Да би могао да донесе правилну и закониту одлуку, суд је дужан да најпре утврди укупан износ средстава потребних за истраживање малолетног детета (чл. 309. ст. 1. ЗБПО). Критеријуми за одређивање укупног износа средстава потребних за издржавање предвиђени су законом у чл. 310. ст. 1. и 2. ЗБПО. Приликом оцењивања потреба малолетног детета, суд је дужан да узме у обзир све околности које су меродавне за одређивање висине износа потребног за издржавање уопште као што су: имовно стање, степен способности за рад, могућности за запослење као и посебне околности које су од значаја кад је у питању издржавање детета, као што су узраст детета и потребе за његовим стручним образовањем. Поред тога, законодавац је оставио могућност суду да приликом одређивања укупног износа средстава потребних за издржавање узме у обзир и друге околности које су, у сваком конкретном случају, од утицаја на висину износа потребних средстава за издржавање.

Пошто утврди укупан износ средстава потребних за издржавање, суд треба да одреди уделе родитеља у окладу са њиховим могућностима. У чл. 310. ст. 3. и чл. 311. ЗБПО, одређени су критерији

који служе за утврђивање и одређивање могућности родитеља за давање издржавања. Да би одредио уделе сваког од родитеља у издржавању детета, суд је дужан да утврди његове могућности за давање издржавања тако што ће узети у обзир сва примања и приходе родитеља као и његову стварну могућност да стиче зараду. Приликом одређивања могућности родитеља да доприносе издржавању детета суд не сме да занемари и сопствене потребе даваоца издржавања као и друге обавезе у погледу законског издржавања које он има према другој деци. Приликом одређивања удела родитеља коме је дете поверено на чување и васпитање, суд је дужан да посебно призна и валоризује, као његов допринос у издржавању, и рад, старање и бригу о детету, као и повећане напоре које он има пошто се о детету сам фактички стара и фактички га сам и издржава.

6. Кад суд у току поступка утврди да родитељи, ни појединачно, ни заједнички, нису у могућности да подмире потребе детета за издржавањем у висини предвиђеној законом, он одлучује да о томе обавести орган старатељства, коме оставља рок за изјашњење. У том случају, он одлучује и да застане са поступком до истека рока за његово изјашњење.

У оваквој ситуацији, орган старатељства је посебно овлашћен да може, у име малолетног детета, као његов супсидијерни законски заступник, да прошири тужбу за издржавање на друга лица која су по закону дужна да дају издржавање, као супсидијерни дужници издржавања, с тим што се она не могу противити преиначењу тужбе. Право на преиначење тужбе, њеним проширењем на нове дужнике издржавања, под истим условима, припада и законском заступнику малолетног детета који је покренуо алиментациону парницу (чл. 383. ст. 3. ЗБПО).

Право на преиначење тужбе њеним проширењем на нове дужнике издржавања из чл. 383. ЗБПО представља оригинално законодавно решење, не само са аспекта заштите малолетног примаоца издржавања, већ и са аспекта процесног права. Одредбом чл. 383. ЗБПО модификоване су одредбе о преиначењу тужбе из ЗПП.

III

7. Преиначење тужбе је диспозитивна парнична радња тужиоца којом он, у току једне парнице, мења тужбу тако што мења захтев за пресуду који је у тужби био постављен,⁸ тако да првобитна и преиначена тужба више нису истоветне.

⁸ О преиначењу детаљно: Марковић, М. — Грабанско процесно право, књ. I, св. 2, Ниш, 1979, стр. 195, Трива, С. — *op. cit.* стр. 324, Познић, Б. — *op. cit.* стр. 210, Јухарт, Ј. — Цивилно процесно право ФНРЈ, Љубљана, 1964, стр. 274, Камхи, С. — Грабански судски поступак, Сарајево, 1967, стр. 265, Ziglia, S. — Грабански парнични поступак ФНРЈ, Загреб, 1957, Георгијевски, С. — Парничка постапка, Скопје, 1984, стр. 293, Јовановић, М. — Грабанско процесно право, Крагујевац, 1979, стр. 95, Ude, L. — *Цивилни правни постопек и самоуправни содни постопек*, Љубљана, 1980, стр. 185, Чизмовић, М. — Грабанско процесно право, Титоград, 1984, стр. 145.

Накнадним предузимањем нове парничне радње у једној парници, тужилац мења садржину иницијалне парничне радње. Тужилац износи пред суд нови спор на решавање или повећава обим већ изнетог спора, тако да преиначењем тужбе долази до промене и посредног и непосредног предмета парнице. Преиначењем тужбе мења се суштина иницијалне парничне радње јер тужилац овом новом радњом истиче и остварује други захтев за заштиту права, различит од претходно истакнутог захтева, или остварује нови захтев за пресуду, који раније није био истакнут, поред постојећег захтева за пресуду.

Тужба је преиначена увек кад је промењена тема о којој суд треба да одлучује, кад не постоји идентитет између претходног захтева и касније истакнутог захтева. То се увек догађа кад се промени неки од битних елемената иницијалне парничне радње накнадно предузетом парничном радњом: парничне странке или тужбени захтев.⁹ Зависно од тога који се од елемената тужбе мења, у теорији процесног права говори се о преиначењу тужбе у субјективном смислу или о субјективном преиначавању и о преиначавању тужбе у објективном смислу или о објективном преиначавању.¹⁰

8. Страначко својство у парничном поступку стиче се одређеном страначком парничном радњом, по правилу тужбом. Тужилац редовно, тужбом одређује парничне странке. Међутим, тужилац може накнадно да преиначи тужбу тако што ће извршити одређене промене у погледу тужене парничне странке. Та промена се може састојати у томе што ће тужилац:

а) уместо првобитног туженог тужити неко друго лице¹¹ (чл. 192. ст. 1. ЗПП) и тако изазвати чисто процесну сукцесију у процесном односу, или што ће

б) проширити тужбу на новог или на нове тужене (чл. 192. ст. 2. ЗПП) и тако засновати накнадно пасивно супарничарство,¹² одн. изазвати субјективну кулминацију. Приликом преиначења тужбе на овај начин, постоји могућност да се само повећа број тужених али да се не мења основ и садржина тужбеног захтева, или да се истовремено са повећањем броја тужених, повећа и број тужбених захтева.¹³

Преиначење тужбе у објективном смислу постоји кад тужилац:

⁹ Супротно Чуља (ор. cit. стр. 382) који сматра да је и основ тужбе један од њених елемената који има одлучујући значај за одређивање њене идентичности у односу на раније подигнуту тужбу одн. тужбу која се новом парничном радњом преиначује.

¹⁰ Треба приметити да проф. Јовановић користи термине „субјектно” и објектно преиначење тужбе”. Видети: Јовановић, М. — ор. cit. стр. 95.

¹¹ У нашој процесној литератури уобичајено је да се само овај случај промене тужбе третира као преиначење тужбе. Видети: Марковић, М. — ор. cit. стр. 197, Познић, Б. — ор. cit. стр. 210, Познић, Б. — Субјективно преиначење тужбе, *Анали*, 5 — 6/74, стр. 769.

¹² Видети: Трива, С. — ор. cit. стр. 362.

¹³ Супротно: Ивошевић, З. — *Супарничарство*, Београд, 1979, стр. 61.

а) постојећи тужбени захтев квантитативно повећа¹⁴ (сукцесивна објективна кумулација),¹⁵

б) уз постојећи захтев истакне нове захтеве (сукцесивна објективна кумулација),

в) уместо првобитног захтева истакне неки други захтев (преиначење у правом смислу речи),^{16 17} или кад

г) промени основ тужбе.

Пошто се могу преиначити сви битни елементи тужбе који одређују њен идентитет, могућно је да дође до преиначења тужбе и у објективном и у субјективном смислу, мада је за постојање преиначења тужбе довољно да дође и само до промене једног од битних елемената тужбе.¹⁸

9. Проширењем тужбе на нове тужене — супсидијарне дужнике издржавања у смислу чл. 383, ст. 2. ЗБПО долази до преиначења тужбе и у субјективном и у објективном смислу. Накнадном субјективном кумулацијом и заснивањем пасивног супарничарства, истакнути захтев из првобитне тужбе није био проширен на нове тужене; према свакоме од нових тужених истакнут је нови, самостални захтев за издржавање.¹⁹

Првобитна тужба је била уперена само против оног родитеља који није фактички издржавао дете и који је, као примарни дужник, дуговао издржавање. Преиначењем тужбе дошло је до накнадног заснивања супарничарства јер је тужба преиначена тако што су тужена и друга лица која по закону дугују издржавање, као супсидијерни дужници, и то или једно лице или више њих, зависно од броја сродника који су позвани да обезбеде издржавање свог малолетног сродника.²⁰

Супарничарство је субјективна кумулација, а овој кумулацији, по правилу, следи и кумулација тужбених захтева јер колико у парници има сатужених, толико има и тужбених захтева. То значи, да је, истовремено дошло и до објективног преиначења тужбе јер је измењен и захтев за пресуду.

У парници која је била покренута првобитно подигнутом тужбом, тужилац је тражио осуду на чинидбу — тражио је да тужени, као једини примарни дужник издржавања, плаћа издржавање. Пошто је у међувремену дошло до промене у облигационом односу издржавања тако да се сада ради о облигационом односу са више дужника у коме су њихове обавезе подељене јер сваки дужник издржавања одговара за свој део обавезе, који се одређује према ње-

¹⁴ Проф. Марковић овај вид преиначења тужбе у објективном смислу означава као „проширење тужбе”. Видети: Марковић, М. *op. cit.*

¹⁵ Проф. Трива овај вид објективног преиначавања тужбе означава термином „сукцесивна објективна кумулација”, Видети: Трива, С. — *op. cit.* стр. 324.

¹⁶ *Idem.*

¹⁷ Проф. Марковић овај вид објективног преиначења тужбе означава као промену предмета тужбе (*op. cit.*, стр. 195).

¹⁸ Трива, С. — *op. cit.* стр. 324.

¹⁹ Трива, С. — *idem*, стр. 344.

²⁰ Накнадно могу да буду тужени, зависно од редоследа којим дугују издржавање, брат или сестра, деде и бабе итд.

говим могућностима,²¹ тужба је преиначена не само у субјективном већ и у објективном смислу. Пошто код подељених облигација сваки део дуга задржава своју самосталност у погледу трајања, испуњења и престанка облигационог односа,²² тужба је преиначена тако што је уместо првобитног захтева према једном дужнику издржавања, истакнуто више нових, самосталних захтева према сваком од тужених. Преиначеном тужбом истакнути су нови, самостални захтеви за осуду на чинидбу, захтеви којима се тражи осуда на чинидбу сваког од накнадно тужених давалаца издржавања, као супсидијарних дужника издржавања, поред примарног дужника издржавања, с тим што се од сваког сатуженог не тражи цело издржавање, већ само одређени износ за издржавање који зависи од могућности за давање издржавања сваког од сатужених.

10. По ЗПП, до преиначења тужбе може да дође до закључења главне расправе пред првостепеним судом (чл. 190. ст. 1. ЗПП). Тужилац може, без икаквих услова и ограничења да преиначи тужбу пре њеног достављања туженом. Од тренутка литиспенденције, преиначење је могућно под условом да на то пристане тужени.²³ Међутим, и кад се тужени преиначењу противи, суд може допустити да се тужба преиначи ако је, по оцени суда, то целисходно за коначно решење спора међу странкама (чл. 190. ст. 2. ЗПП) и ако оно не изазива одуговлачење поступка. Исто тако, преиначење је, по самом закону, допуштено ако је тужилац тужбу преиначио тако што, услед околности које су настале после подизања тужбе, захтева из истог чињеничног основа други предмет или новчани износ (чл. 191. ст. 2. ЗПП).

Кад је у питању субјективно преиначење тужбе које се састоји у томе што је, уместо првобитног туженог, тужено друго лице (чл. 192. ст. 1. ЗПП) одн. преиначења које у парници доводи до чисто процесне сукцесије, преиначење је допуштено уколико постоји пристапак првобитно туженог и пристапак новог туженог, који у парници ступа наместо првобитног туженог. Уколико првобитни тужени не пристане на преиначење, до преиначења тужбе не може да дође јер се ово преиначење у односу на њега манифестује и као повлачење тужбе, а за ову парничну радњу законом је изричито предвиђен, као услов, пристапак туженог (чл. 192. ст. 2. ЗПП).

Ако је у питању субјективно преиначење тужбе које се састоји у накнадном заснивању пасивног супарничарства, пошто се ради о обичним супарничарима, потребно је да буду испуњени нешто другачији услови. Пре свега, потребан је пристапак новог туженог (одн. нових тужених) јер нови тужени ступа у парницу у оног стању у коме се она налази у том тренутку, а то значи да долази у неповољнију ситуацију од првобитно туженог. С друге стране, сагласност првобитно туженог за преиначење тужбе није потребна јер се његова процесна ситуација преиначењем тужбе на овај начин не мења

²¹ Чл. 421. 300.

²² Видети: Перовић, С. — Облигационо право, Београд, 1973, стр. 63, Перовић, С. — Одредница уз чл. 412. 300 (Коментар Закона о облигационим односима, стр. 965).

²³ О правној природи пристапак туженог, видети: Марковић, М. — *op. cit.* стр. 21, Јухарт, Ј. — *op. cit.* 277.

(чл. 196. ст. 2. ЗПП). Поред тога, потребно је да буду испуњени и услови за допуштеност супарничарства предвиђени у чл. 196. ст. 2. ЗПП.

11. Преиначење тужбе из чл. 383. ЗБПО настаје по посебном режиму, различитом од режима предвиђеног одредбама ЗПП.

До преиначења тужбе у алиментационој парници може да дође у фази главне расправе, до његовог закључења. До преиначења тужбе може да дође у тренутку кад је ствар скоро сазрела за одлуку, кад је суд, пошто је у потпуности извидео спорну ствар, закључио да тужени родитељ није у могућности да својим доприносом на име издржавања задовољи потребе детета у висини предвиђеној законом, одн. да оба родитеља то нису у могућности да учине. Да би омогућио да дође до преиначења тужбе, суд привремено обуставља парничну делатност — застаје са поступком и о томе обавештава орган старатељства.

До преиначења тужбе долази на подстицај суда, који обавештава орган старатељства да примарни дужник издржавања не може својим доприносом на име издржавања да задовољи потребе детета у висини предвиђеној законом те да постоји потреба, пошто је дошло до промене у облигационом односу издржавања, да орган старатељства искористи своја процесна овлашћења, предвиђена законом — да предузме парничну радњу која ће омогућити да се у парници „увуку” и супсидијарни дужници издржавања.

Право да преиначи тужбу, под истим условима, има и примарни законски заступник тужиоца. Он, међутим, ово право не врши на директни подстицај суда, јер по ЗПП до супарничарства долази, по правилу, вољом самог тужиоца.

ЗБПО предвиђа да суд обавештава само орган старатељства о потреби и могућности да се тужба преиначи, али не и да обавештава о томе и примарног законског заступника. Овакво законодавно решење је, очигледно, инспирисано и мотивисано идејом о сарадњи суда и органа старатељства на плану заштите интереса деце. Међутим, овакво решење није у потпуности у складу са једним од основних процесних начела — са начелом поучавања неуге странке (чл. 11. ЗПП). Суштина начела о поучавању неуге странке је у томе што је суд дужан да странку (и друга неуга лица која суделују у поступку — законског заступника, нестручног пуномоћника) и по сопственој иницијативи поучава у погледу њених процесних овлашћења. Суд не сме да странци указује на могућност употребе нападних и одбрамбених процесних радњи, а преиначење тужбе је управо офанзивна парнична радња којом се у постојећој парници ствара једна нова правна ситуација. Према одредби чл. 383. ЗБПО о потреби да се предузме једна нова офанзивна парнична радња суд обавештава супсидијарног законског заступника иако, према начелу о поучавању неуге странке, суд не сме да поучава о парничним радњама учеснике у поступку са стручном опремом. По ЗБПО, суд не може да поучи примарног законског заступника, родитеља, али зато о тој могућности обавештава супсидијарног законског заступника — орган старатељства.²⁴

²⁴ О начелу поучавања науке странке детаљно: Познић, Б. — *op. cit.* стр. 158.

Уколико орган старатељства или редовни законски заступник детета преиначе тужбу, лица која су постала сатужени не могу се противити преиначењу тужбе нити се тражи њихов пристанак. Изричитом одредбом чл. 383. ст.2. ЗБПО новим туженицима ускраћена је могућност да сеprotиве преиначењу тужбе. Они, као супсидијарни тужници издржавања, немају никакву могућност да спрече да буду увучени у парницу у којој морају да преузму парничење у изузетно неповољном процесном положају, и у којој ће, за случај да се утврди да су дужни да дају издржавање и да су у могућности да дају издржавање, бити осуђени да га плаћају почев од тренутка који временски знатно предходи тренутку кад су постали тужени.

Пристанак првобитно туженог није предвиђен законом, нити је потребан. Преиначењем тужбе у смислу чл. 383. ЗБПО заснива се пасивно супарничарство између првобитно туженог и нових тужених. Према одредбама ЗПП, који су, у смислу чл. 388. ЗБПО инкорпорисане у алиментациони поступак, код накнадног заснивања супарничарства, пристанак првобитно туженог није потребан јер се накнадном субјективном кумулацијом његова процесна ситуација не погоршава. Одредбом чл. 383. ЗБПО положај првобитно туженог се побољшава јер му се омогућава да олакша свој положај дужника издржавања као и да подели терет издржавања или са осталим сродницима, који по закону дугују ово издржавање; или са друштвеном заједницом.

12. Оправдање за одступање у погледу услова за допуштеност преиначења тужбе у алиментационој парници ради издржавања деце од правила општег парничног поступка треба видети у настојању законодавца да омогући потпуну и ефикасну заштиту малолетног примаоца издржавања и ефикасно обезбеђење његове егзистенције.

Преиначењем тужбе у алиментационој парници на начин предвиђен у чл. 383. ЗБПО постиже се да се вођењем само једне парнице обезбеди издржавање малолетника кад постоји спор о његовом издржавању, да се спречи даље угрожавање његове егзистенције и, истовремено, заштите и његови интереси и интереси друштвене заједнице. Малолетни тужилац не мора да покреће нову парницу за издржавање уколико родитељи нису у могућности да у целости или делимично обезбеде његово издржавање. Истовремено- прималац издржавања се не излаже трошковима покретања и вођења нове парнице, а до тада прикупљени процесни материјал, користи се у поступку по преиначеној тужби.

Преиначењем тужбе поступак се сувише не одуговлачи и у наставку, после преиначења тужбе, поступак не траје онолико колико би трајао да је покренута сасвим нова парница против супсидијарних дужника издржавања. У дотадашњем току парнице, суд је већ одредио висину износа потребног за издржавање детета да би се задовољиле његове потребе у обиму који је предвиђен законом, тако да у поступку по преиначеној тужби треба да утврђује да ли накнадно тужени дугују издржавање — да ли постоји њихова законска обавеза издржавања, да утврди потом какве су њихове могућности да дају издржавање, као и да потом одреди висину појединачне обавезе издржавања сваког од сатужених.

13. Преиначена тужба долази на место првобитно подигнуте тужбе. Сматра се да је тужба таква каква гласи после преиначења била подигнута још у тренутку кад је са првобитном садржином била поднесена суду.²⁵ Исто тако, сматра се да је првобитна тужба повучена и замењена тужбом са новом садржином.²⁶ Зато ће и сва дејства која је изазвала првобитна тужба остати, те ће нови тужени, као и првобитно тужени, за случај да се према њима усвоји тужбени захтев, дуговати издржавање од тренутка кад је алиментациона парница била покренута.

14. Преиначење тужбе је страначка диспозитивна парнична радња. И она је, као и свака друга страначка парнична радња, једностран парнична радња. Суд је дужан да оцени да ли је предузета радња допуштена или није, и ако закључи да је преиначење допуштено, суд ће донети решење којим ће констатовати да је допуштено преиначење тужбе и у наставку поступка он ће извијати нови спор и одлучити по преиначеној тужби.

Како се нови тужени не може противити преиначењу тужбе, њима се једино мора оставити потребно време да се припреме за расправљање по преиначеној тужби.

²⁵ Тако: Марковић, М. — *op. cit.*, стр 202, Zuglia, S. — *op. cit.*, стр. 282.

²⁶ То би, уједно био и изузетак од правила да се за повлачење тужбе тражи пристанак првобитно туженог јер његов пристанак, по чл. 383. ЗБПО, није предвиђен.

**MODIFICATION DE L'ACCUSATION DANS LE PROCES
D'OBLIGATION ALIMENTAIRE**

— Résumé —

Par la Loi sur le mariage et les relations familiales de la République Socialiste de la Serbie, contre l'obligation légale sur l'entretien des époux conjugaux et extraconjugaux, des parents et des enfants et parmi les autres agnats, on a réglé aussi une procédure contentieuse particulière dans le procès d'obligation alimentaire. Parmi les clauses de la Loi sur le mariage et les relations familiales, par lesquelles on régle la procédure d'obligation alimentaire des enfants, la clause de l'article 383 attire une attention particulière, car elle régle le cas particulier de la modification de l'accusation.

Dans son travail l'auteur fait l'analyse de l'institution de la modification de l'accusation de l'article 383 de la Loi sur le mariage et les relations familiales, comme d'une nouvelle solution législative et elle la compare avec l'institution de la modification de l'accusation de la Loi sur le droit familiale, en prenant en considération les avantages et les défauts de cette solution législative.